

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2012/1 (Siyasi Parti Mali Denetimi)

Karar Sayısı : 2018/1

Karar Tarihi: 4.1.2018

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Devrimci İşçi Partisi 2011 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL ve Zühtü ARSLAN'ın katılımlarıyla 3.1.2013 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Devrimci İşçi Partisinin 2011 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Devrimci İşçi Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2011 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünüldü:

4. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2011 yılı gelirlerinin 7.010 TL, giderler toplamının 7.180 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 310 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2011 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2011 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 7.010 TL olup bunun tamamı üye yıllık aidat gelirlerinden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

Genel Merkez Giderleri

8. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 7.180 TL olup bunun tamamı kira giderlerinden oluşmaktadır. Parti Genel Merkezi'nin gelecek yıla devreden nakit tutarı 310 TL'dir.

9. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

A. Kesin hesap çizelgesinin kira giderleri başlıklı kısmında kayıtlı tutar 7.180 TL olmasına rağmen işletme defterinde kayıtlı kira giderinin 5.460 TL olduğu görülmüştür. Kesin hesap cetvelinde yer alan tutar ile işletme defterinde kayıtlı tutar arasındaki 1.720 TL tutarındaki farkın açıklanarak farka ilişkin belgelerin sunulması istenmiştir.

Parti göndermiş olduğu yazıda “*Siyasi Partiler Kanunu'nun 69. ve 70. maddelerinde düzenlendiği üzere gerek gelirleri gösterir makbuz dip koçanlarının gerek giderlere ait belgelerin saklanma süresi 5 yıldır. 2011 yılına ait gelir giderlerimizi gösterir belgeleri saklama süremiz Haziran 2017'de dolmuştur. Bununla birlikte bu süreçte partimiz birkaç defa adres değiştirmiş olup, istenen kira sözleşmesi ve aidat makbuzlarına ulaşılması mümkün değildir.*

Tüm bu açıklamalar ışığında tarafımızdan istenilen belgeler mevcut olmadığından sunulması mümkün değildir.” demiştir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun “*Giderlerin yapılmasında usul*” başlıklı 70. maddesinde: “*Giderlere ait belgeleri saklama süresi, özel kanunlarda gösterilen daha uzun süreye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, kesin hesabın Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır.*” denilmektedir. 2011 yılı İlk İnceleme Kararı'nın partiye tebliğinden itibaren beş yıllık sürenin henüz dolmadığı göz önüne alındığında Parti'nin savunması yerinde görülmemiştir.

Bu itibarla kesin hesap cetvelinde gider olarak belirtilen tutar ile işletme defterinde kayıtlı tutar arasındaki fark olan 1.720 TL tutarında parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT ve Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

B. Partinin işletme defterine kaydettiği ve aşağıdaki tabloda detayları belirtilen kira gideri ve apartman aidatına ilişkin belgelerin gönderilmesi istenmiştir.

Yevmiye Tarihi	Fatura No.	Tutar
10.10.2011	10.10.2011	1000 TL
04.11.2011	04.11.2011	3000 TL
26.12.2011	26.12.2011	500 TL
26.12.2011	01.12.2011	960 TL

TOPLAM : 5460 TL

Parti söz konusu giderlere ilişkin olarak sadece 960 TL tutarında apartman aidatı göndermiş, kira kontratlarına ilişkin olarak bir önceki maddedeki savunmaları yapmıştır.

2011 yılı İlk İnceleme Kararı'nın partiye tebliğinden itibaren beş yıllık sürenin henüz dolmadığı göz önüne alındığında Parti'nin savunması yerinde görülmemiştir.

Bu itibarla belgelendirilmeyen 4.500 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT ve Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

10. Partinin 2011 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede, herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Devrimci İşçi Partisinin 2011 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1. 2820 sayılı Kanun hükümlerine uygun bir şekilde belgelendirilmeyen 6.220 TL karşılığı Parti mal varlığının, 2820 sayılı Kanun'un 75. maddesi uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ve Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Partinin 2011 yılı kesin hesabında gösterilen 7.010 TL gelir ve 7.180 TL giderin Hazineye irat kaydedilenler dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna, OYBİRLİĞİYLE.

4.1.2018 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2012/1 (S.P.M.D.)

Karar Sayısı : 2018/1

KARŞIOY YAZISI

1. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesinde, siyasi partilerin genel başkanlarının, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine vermeleri gerektiği öngörülmüştür. Aynı mahiyetteki bir hüküm 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 55. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer almaktadır.

2. Anayasa Mahkemesine gelen her türlü işler gibi siyasi parti mali denetimleri de "ilk inceleme" ve "esas inceleme" aşamalarından geçerek karara bağlanmaktadır. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 56. maddesinde düzenlenmiş olan siyasi parti mali denetimlerinde ilk ve esas inceleme usulünde herhangi bir süre öngörülmemiştir.

3. Mali denetimi yapılan Devrimci İşçi Partisinin 2011 yılına ait olup 2012 yılında Anayasa Mahkemesine sunulan ait hesaplarının ilk incelemesi 3.1.2013 tarihinde, esas incelemesi ise bugün (4.1.2018) tarihinde yapılmıştır. Bu durumda, denetimi yapılan Parti'nin 2011 yılına ait mali denetimlerinin ilk ve/veya esas incelemelerinin kesin karara bağlandığı tarih itibarıyla, denetim yılına ait kesin hesapların Anayasa Mahkemesine sunulmasından itibaren beş yıl müddetle sonuçlandırılmadığı açıktır.

4. Anayasa'da öngörülen siyasi parti mali denetimi kurumunun amaçlarına, hukukun genel ilkelerine ve korunmak istenen demokratik değerlere bakıldığında, her hangi

bir Devlet katkısı da almayan partilerin mali denetimlerinin ait olduğu yıldan itibaren uzun zaman geçtikten sonra yapılmasının hangi üstün hukuki yarara hizmet ettiğini anlamak güçtür. Bu nedenle, kimi zaman büyük gecikmelerle yapılan bu tür mali denetimlerin karara bağlanması ve denetime bağlı hukuki sonuçlar çıkarılması yerine, dosyanın işlem den kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir. Bu konudaki gerekçelerimiz kısmen daha önceki mali denetimlere ilişkin karşıoy yazılarımızda da açıklanmıştır (S.P.M.D., E:2009/37, K:2014/86, 30.01.2015 tarihli ve 29252 sayılı Resmî Gazete; S.P.M.D. E:2001/20, K:2009/48, 26.11.2009 tarihli Resmi Gazete).

5. Konunun hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuk güvenliği ve adil yargılanma hakkına aykırılık içeren boyutları bulunduğu kadar, siyasi parti özgürlüğüne yapılmış bir temel hak ihlali de söz konusu olabilecektir. Bunun nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

6. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin temel bir ögesinin de hukuk güvenliği olduğu, Anayasa Mahkemesinin de birçok kararında vurgulanmıştır. Hukuk güvenliğinin iki alt ilkesi "*belirlilik*" ve "*öngörülebilirlik*"tir.

7. Yasaların toplum hayatında hangi işlem veya eylemleri yaptırma bağladığı, hangi eylemlerin suç veya kabahat oluşturdukları, kasıtlı veya kusurlu olarak meydana gelen hukuka aykırılıkların hangi sonuçları doğuracağı, bu konularda hangi işlemlerin kimler tarafından yapılacağı, kusurlu eylemin ne zamana kadar soruşturulacağı ve kovuşturulacağı, yasalarda ve Anayasa ile yasaların verdiği yetkiye dayanarak gerçekleştirilmiş alt düzenlemelerde açıkça belirtilmiş olmalıdır. Aksi takdirde hukuki belirlilik ve öngörülebilirlikten, dolayısıyla hukuk güvenliğinden söz edilemez.

8. Siyasi partilerin mali denetimi, Anayasa'da, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünde düzenlenmiştir. Mevzuatta, mali denetimin prosedürü hakkında ayrıntılı hükümler yer almakla birlikte, sürelerle ilgili hükümler sadece 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun belge saklama yükümlülüğüne ilişkin 69. ve 70. maddelerinde yer almaktadır. Buna göre, siyasi partilerin gelir ve gider belgelerini saklama yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili siyasi partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır. İptal ve itiraz davalarının aksine, mali denetimlerde ilk incelemenin hangi süre içinde yapılacağı 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda belirtilmediği gibi, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununda da belirtilmemiştir. Buna göre, belge saklama yükümlülüğü, başlangıcı belirsiz ve öngörülemeyen bir tarihe endekslenmek suretiyle, belirsiz bir süre boyunca ötelenmektedir.

9. Öte yandan, mevzuatta, siyasi partilerin hesaplarını, hesap yılını takip eden Haziran ayının sonuna kadar Anayasa Mahkemesine vermeleri öngörülmüş olmakla birlikte, denetimin hangi sürede karara bağlanacağı hakkında da bir hüküm bulunmamaktadır.

10. Hukuk güvenliğinin gereği olan öngörülebilirlik ilkesi, kişilerin belirsiz sürelerle denetlenme ve muhtemel bir para cezasına çarptırılma tehdidi altında tutulmalarına olanak vermez. Nitekim hukukumuzda gerek 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile gerek Ticaret Kanunu'ndaki hükümlerle, belge saklama ve kamu alacağından sorumlu olma konusunda kişiler lehine çeşitli güvenceler getirilmiştir. Buna göre, belge saklama ve saklanmayan belgelerden dolayı mesul tutulma konusunda hukuk sistemimizdeki düzenlemelerde, birbirine benzer şekilde beş yıllık süreler öngörülmüştür. Ancak, siyasi partilerin mevzuatta

bu tür güvenceleri bulunmamaktadır, çünkü ilk incelemenin yapılması ve esasın karara bağlanması, tamamen ucu açık bir sürece tabi tutulmuştur.

11. Hukuk güvenliğine aykırı olan ve 12 Eylül 1980 askeri rejiminin ürünü olan yasadan kaynaklanan bu durumun mevzuat değişiklikleriyle bu güne kadar düzeltilmemesi karşısında, Anayasa Mahkemesinin içtihat tesis etme yoluyla siyasi parti mali denetimlerini hukuk devleti esaslarına uygun hale getirmesi mümkündür ve bu nedenle beş yıl veya daha eski yıllara ait mali denetimlerin işlemden kaldırılmasına karar verilmesi gerekirdi. Ancak bu yola da gidilmediğinden, beş yıl ve daha fazla zaman geçmiş evrak üzerinden mali denetim yapılmasına devam edilmektedir. Bu yöndeki uygulama, Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

12. Siyasi partiler, Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) güvencesi altında olduğundan, şu hususların da belirtilmesi yerinde olur:

13. Anayasa'nın 67. maddesinde seçme ve seçilme hakkı ile bir siyasi parti içinde faaliyette bulunma hakkı, 68. maddesinde siyasi parti kurma hakkı düzenlenmiş; yine 68. maddede siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları oldukları belirtilmiştir. AİHS'nin örgütlenme özgürlüğüne ilişkin 11. maddesi de siyasi parti faaliyetlerini güvence altına almaktadır.

14. Zaman sınırlanmasına ve yasa ile belirlenmiş sürelerle tabi olmayan bir şekilde mali denetim yapılması ve bunun sonucunda, geçmiş yıllara ait harcama belgelerinin usulüne uygun olarak sunulmadığı gerekçesiyle, yine üst sınırı da olmaksızın, belirsiz miktarlarda para cezası (Hazineye irat kaydı) kesilebilmesi, denetim yılına ait bulgulardan hareketle çeşitli suç duyurularında bulunulması, siyasi faaliyet ve siyasi parti özgürlüğüne yapılmış bir müdahaledir.

15. Siyasi Parti özgürlüğüne yapılan müdahalenin, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtildiği şekilde, yasa ile yapılması, demokratik bir toplumda zorunlu olması ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaması gerekmektedir.

16. Mali denetim, siyasi parti faaliyetlerine yapılmış bir müdahale olmakla birlikte, demokratik bir toplumda zorunlu olduğu açıktır. Ancak, siyasi parti mali denetimlerinin ucu açık, yani yasa ile belli sürelerle bağlanmamış bir uygulama kapsamında gerçekleştirildiği, bu konuda yeterli yasal çerçeve bulunmadığı, kıyas yoluyla uygulanabilecek mevzuat hükümlerinin de Anayasa Mahkemesince resen uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda siyasi parti faaliyetlerine yapılmış müdahalenin, demokratik bir toplumda zorunlu olsa bile, "yasa ile düzenlenme" koşuluna uyduğu söylenemez.

17. Öte yandan, vergi alacaklarının dahi 5 yılda zamaşımına uğradığı bir hukuk düzeninde bir siyasi partinin kamu hazinesine bir borcu olmadığı halde mali bir cezaya çarptırılmasında ölçülülük bulunmadığı açıktır. Diğer bir ifadeyle, siyasi partilerin hesaplarının denetlenmesindeki kamu yararı ve siyasi parti mali denetimi için demokratik bir toplumda bulunan zorunluluk ile uzun ve belirsiz süreler sonunda yaptırımlara maruz kalmamayı gerektiren hukuk güvenliği arasında olması gereken adil ve makul denge ortadan kalkmış olmaktadır.

18. Bu nedenle beş yıldan sonra yapılan denetimlerin, buna bağlı suç duyurularının ve irat kaydı kararlarının, hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu kadar, Anayasa'nın 68. maddesine de aykırı olduğuna ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin

(AİHS) örgütlenme özgürlüğüne ilişkin 11. maddesinin ihlalini oluşturduğuna şüphe bulunmamaktadır.

19. Anayasa Mahkemesinin yaptığı mali denetim, dosya üzerinden yapılan, temyiz ve itirazı kabul olmayan bir yargısal işlemdir. Anayasa Mahkemesinin siyasi parti mali denetimini bir dava olarak kabul edip etmemesi, siyasi partinin yararlanması gereken örgütlenme özgürlüğü yönünden önemli değildir. Sonuç olarak, bir mahkeme tarafından, hakkında fiilen mali ceza yaptırımları uygulanacak olan tüzel kişi sıfatıyla, denetlenen partinin, Anayasa'nın 36. ve AİHS'nin 6. maddelerinde yer alan adil yargılanma hakkının kapsamı içinde olan ilke ve güvencelerden yararlanması gerekir.

20. Anayasa'nın 36. ve AİHS'nin 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında, makul sürede yargılanma da bulunmaktadır. Her türlü ölçüte göre, dosya üzerinden ve tek dereceli olarak yapılan mali denetimlerin beş yıl veya daha uzun sürelerde karara bağlanmasının makul ve haklı bir nedeni olamayacağından, adil yargılanma hakkının da bir ihlalini oluşturduğu açıktır.

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, “Cumhuriyet Halk Partisi/Türkiye-19920/13” davasında, her ne kadar başvuru partinin “açık duruşma yapılmadığı” ve “temyiz hakkı bulunmadığı” yolundaki itirazlarını adil yargılanma hakkı kapsamında kabul edilebilir bulmamış ise de, denetimin uzun sürmesini “Sözleşmenin 11. maddesi kapsamındaki örgütlenme özgürlüğüne yapılmış ölçüsüz bir müdahale” olarak değerlendirmiş ve bu konuda adil yargılanma kapsamında ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına hükmetmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin uzun bulduğu denetim süresinin iki yıl olduğunu da kaydetmek gerekir. AİHM'nin değerlendirmesi bir bütün halinde şu şekildedir:

“97. Mahkemeye göre, Anayasa Mahkemesi tarafından uygulanan hukuka uygunluk koşullarının öngörülemezliğinin neden olduğu yasal belirsizlik, kanunda belirlenen herhangi bir süre sınırı olmadığı dikkate alındığında, denetim usulünde karşılaşılan gecikmeler nedeniyle daha da artmıştır. Mahkeme bu bağlamda, yazılı usule dayanarak tüm denetimi gerçekleştiren Anayasa Mahkemesinin, 2008 hesaplarına ilişkin denetimi tamamlamasının üç yıl, 2009 hesaplarını tamamlamasının ise iki yıl sürdüğünü kaydetmiştir. Başvuran parti için önemli mali menfaatlerin söz konusu olduğu dikkate alındığında, Anayasa Mahkemesinin, sonraki yıllarda benzer giderler için yaptırımlarla karşı karşıya kalmasını engellemek amacıyla başvuran partiye tutumunu düzenleme imkanı sağlamak üzere, denetimi vaktinde tamamlamak için hususi özen göstererek hareket etmesi gerekirdi”.

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararına hakim olan düşünceler, ilke itibarıyla denetlenen partinin durumuna ve mali denetimleri belirsiz sürelerle sonuçlandırılan diğer tüm partilere uygulanabilecek niteliktedir.

Açıklanan nedenlerle, Devrimci İşçi Partisi 2011 yılı mali denetimine ilişkin çoğunluk kararına katılmıyoruz.

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Celal Mümtaz AKINCI